

UKAZATELE MIGRACE

K poznání kvantitativních a kvalitativních znaků a souvislostí migrace se používá řada charakteristik (ukazatelů). Ve statistické praxi ČR a dalších vyspělých zemí existuje více nebo méně přesná evidence migračního pohybu obyvatelstva (evidence mechanické měny v ČR má však také řadu nedostatků – viz dále).

- Základním ukazatelem migračního pohybu je *suma osob, které se tohoto pohybu zúčastňují, tj. suma imigrantů a emigrantů určité regionální jednotky*. Ukazatel se označuje jako **brutto migrace**, též jako **hrubá migrace** nebo **objem migrace**. Ukazatel je možné ještě rozdělit na:
 - *hrubou emigraci* = suma všech emigrantů,
 - *hrubou imigraci* = suma všech imigrantů.
- Lepší vypovídací schopnost má **index mobilnosti (intenzita migračního obratu)**, který se definuje jako *relativní podíl všech migrantů a středního stavu obyvatel daného území*. Výpočet:

$$M_i = \frac{I + E}{S} \cdot c$$

- kde: M_i = index mobilnosti (intenzita migračního obratu),
 I = počet imigrantů,
 E = počet emigrantů,
 S = střední stav obyvatelstva daného regionu,
 c = konstanta ($c = 100$ nebo 1000) – přepočten na 100 nebo 1000 obyvatel středního stavu, tzn. hodnoty v % nebo v ‰.

Podle hodnoty M_i lze hodnotit *stupeň migrační mobility / stability obyvatelstva*.

- **Hrubá míra imigrace (intenzita imigrace):**

Výpočet:

$$I_i = \frac{I}{S} \cdot c$$

- kde: I_i = hrubá míra imigrace (intenzita imigrace),
 I = počet imigrantů,
 S = střední stav obyvatelstva daného regionu,
 c = konstanta (zpravidla $c = 1000$ – přepočten na 1000 obyvatel, tj. v ‰).

- **Hrubá míra emigrace (intenzita emigrace):**

Výpočet:

$$I_e = \frac{E}{S} \cdot c$$

- kde: I_e = hrubá míra emigrace (intenzita emigrace),
 E = počet emigrantů,
 S = střední stav obyvatelstva daného regionu,
 c = konstanta (zpravidla $c = 1000$ – přepočten na 1000 obyvatel, tj. v ‰).

- Konečným výsledkem migrace je tzv. **migrační saldo** (též **netto migrace**, **čistá migrace**), jedná se o *rozdíl mezi počtem imigrantů a emigrantů*, jinými slovy jde o *výsledek migrace*:

- pakliže $E < I \Rightarrow$ *kladné hodnoty* znamenají, že území získává obyvatele migrací; hovoříme o **netto imigraci** ($I - E > 0$),
- pakliže $E > I \Rightarrow$ *záporné hodnoty* nám indikují, že území migrací obyvatele ztrácí; hovoříme o **netto emigraci** ($I - E < 0$).

- Relativní ukazatel migračního salda se vyjadřuje v *porovnání se středním stavem obyvatelstva* a nazývá se **hrubá míra migračního salda (intenzita migračního salda)**. Výpočet:

$$I_{MS} = \frac{MS}{S} \cdot c = \frac{I - E}{S} \cdot c = \frac{I}{S} \cdot c - \frac{E}{S} \cdot c$$

- kde: I_{MS} = hrubá míra migračního salda (intenzita migračního salda),
 I = počet imigrantů,
 E = počet emigrantů,
 S = střední stav obyvatelstva daného regionu,
 c = konstanta ($c = 100$ nebo 1000) – přepočet na 100 nebo 1000 obyvatel středního stavu, tzn. hodnoty v % nebo v ‰,
 MS = migrační saldo (netto migrace, čistá migrace).

- **Index hrubé emigrace** = *podíl počtu vystěhovaných a přistěhovaných obyvatel*. Výpočet:

$$I_{he} = \frac{E}{I}$$

- kde: I_{he} = index hrubé emigrace,
 E = počet emigrantů,
 I = počet imigrantů.

- **Index čisté imigrace** – získá se *vydělením čisté (netto) imigrace hodnotou celkové imigrace*. Výpočet:

$$I_{ci} = \frac{I - E}{I} \cdot c$$

- kde: I_{ci} = index čisté imigrace,
 I = počet imigrantů,
 E = počet emigrantů,
 c = konstanta ($c = 100$ nebo 1000).

- **Index čisté emigrace** – analogický výpočet, získá se *vydělením čisté (netto) emigrace hodnotou celkové emigrace*. Výpočet:

$$I_{ce} = \frac{E - I}{E} \cdot c$$

- kde: I_{ce} = index čisté emigrace,
 I = počet imigrantů,
 E = počet emigrantů,
 c = konstanta ($c = 100$ nebo 1000).

- **Efektivita migrace** – významný ukazatel definovaný jako *poměr migračního salda a objemu migrace*. Výpočet:

$$E_m = \frac{I - E}{I + E}$$

respektive:

$$E_m = \frac{|I - E|}{I + E} \cdot 100 \text{ (v \%)}$$

kde: E_m = efektivita migrace,
 E = počet emigrantů,
 I = počet imigrantů.

Efektivita migrace může nabývat *hodnoty od -1 do +1 (respektive 0 – 100%)*:

- $E_m = 1$ – tato hodnota je možná pouze tehdy, když se v regionu vyskytuje pouze imigrace,
- *kladné hodnoty* E_m – převažující imigrace,
- $E_m = 0$ - stejný rozsah imigrace i emigrace,
- *záporné hodnoty* E_m – převažující emigrace,
- $E_m = -1$ – tato hodnota je možná pouze tehdy, když se v regionu vyskytuje pouze emigrace.

MIGRACE V ČR

Metodika sledování vnitřní migrace v ČR:

Evidence vnitřní migrace byla v Československu zavedena v roce 1949. Sledování vnitřní migrace bylo v ČR **založeno**:

- až do roku 2000 na evidenci změny obce trvalého bydliště českých občanů i cizinců majících zde trvalý pobyt;
- od roku 2001 se nově navíc sleduje i:
 - vnitřní migrace cizinců zdržujících se v ČR na základě udělení víza nad 90 dnů pobytu, přitom se na našem území musí zdržovat déle než rok,
 - vnitřní migrace osob s uděleným azylem.

Poznámka: místo obvyklého pobytu nemusí vždy odpovídat místu, kde je osoba trvale přihlášená

Do statistiky vnitřní migrace není zahrnuto stěhování uvnitř obcí, s výjimkou změny bydliště obyvatelstva v Praze:

- zde se mezi roky 1976-91 sledovalo stěhování mezi *správními obvody* (šlo o administrativní jednotky),
- od roku 1992 se sleduje stěhování mezi *urbanistickými obvody* (sledují se zde v podstatě základní sídelní jednotky – od roku 1992 došlo k velmi výraznému statistickému zjemnění).

Zvlášť se **sleduje**:

- *vnitřní stěhování*, které zahrnuje stěhující se z obce do obce v rámci okresů,
- *meziokresní stěhování*, které zahrnuje stěhující se mezi okresy v rámci kraje,
- *mezikrajské stěhování*, které zahrnuje stěhující se mezi jednotlivými kraji v rámci ČR.

Kromě jména stěhující se osoby a jejího předchozího a nového trvalého bydliště se kromě řady jiných údajů zjišťuje i **důvod stěhování** (změna pracoviště, přiblížení k pracovišti, učení, studium, zdravotní důvody, sňatek, rozvod, bytové důvody, jiné důvody).

Metodika sledování vnější migrace v ČR:

Evidence zahraniční migrace byla v Československu zavedena již *po první světové válce*:

- *do roku 1954 se týkala pouze československých státních občanů;*
- *v období mezi roky 1954-2000 jsou podchycena všechna stěhování osob přes hranice státu spojená se změnou trvalého bydliště evidovaná statistickými orgány;*
- *roku 2001 došlo k poměrně významné změně metodiky, do zahraniční migrace se započítávají:*
 - *i nadále stěhování osob přes hranice státu spojená se změnou trvalého bydliště evidovaná statistickými orgány,*
 - *cizinci, kteří u nás žijí na základě udělení povolení k trvalému nebo přechodnému pobytu na dlouhodobá víza nad 90 dnů a jejich pobyt zde přesáhl jeden rok; pokud jim platnost víza vyprší a opouštějí ČR, jsou evidováni jako vystěhovalí,*
 - *osoby, jimž byl udělen azyl či vízum za účelem strpění (je udělováno cizincům, kteří požádali o soudní přezkoumání správního rozhodnutí ve věci azylu) - jejich počty jsou však velmi nízké.*

Evidované počty imigrantů se úpravou z roku 2001 více přiblížily skutečnosti, avšak i nadále přetrvává neúplnost evidence vystěhování našich občanů. Podrobné hodnocení

zahraniční migrace na základě dostupných statistických dat je proto možné jen orientačně, protože by mohlo vést k **nepřesným a zavádějícím závěrům**.

Vývoj vnitřní migrace v ČR

Od **70. a 80. let 20. století** lze v Česku pozorovat **pokles migrační mobility** navazující časově na **velké migrační přesuny** spojené:

- s **poválečným osídlováním pohraničí** v návaznosti na odsun Němců,
- **později s rozvojem průmyslových oblastí** (Ostravsko, severní Čechy).

V **90. letech** docházelo v ČR v důsledku:

- **ekonomických a sociálních změn,** /
- **prudkého poklesu hromadné bytové výstavby,**
- **stále nerozvinutého trhu s byty**

k určitým více či méně zásadním **modifikacím tohoto trendu**:

- **k poklesu objemu stěhování na větší vzdálenosti,**
- **k migračnímu „uzavírání“ územních jednotek** již na úrovni okresů,
- **systemová změna spočívá v tom, že se zastavil proces koncentrace obyvatelstva** - zvýšila se migrační atraktivita menších obcí do 5 tisíc obyvatel a naopak větší a postupně i malá města se stala migračně ztrátovými; **velká města začínají vykazovat dokonce dekoncentrační tendence;**
- **na významu získávají opět přechodné formy pohybu obyvatelstva,** např. denní dojíždka ze širokého zázemí a periodická dojíždka spojená s přechodným bydlením v pronajatých bytech či ubytovacích zařízeních ve městech.

Ekonomická a sociální transformace, která sice vedla k:

- **růstu rozdílů v životní úrovni mezi velkými regiony,**
- **rostoucím rozdílům v zaměstnanosti,**
- **příjmové diferenciaci regionů,**

avšak **nebyla dostatečným stimulem k větší intenzitě stěhování**. Nesplnily se předpoklady, že **migrací se budou vyrovnávat** měnící se požadavky na pracovní síly a migrace tak budou přispívat k nivelizaci životní úrovně v jednotlivých regionech.

K tradiční neochotě obyvatelstva měnit své bydliště a k vazbám na domácí prostředí se přidala skutečnost, že **pro bezproblémové stěhování nebyly ani po deseti letech transformace vytvořeny základní podmínky** – především:

- **existence volného trhu s byty** a jejich relativní dostupnost,
- **jednoduchá pravidla v bytové legislativě,**
- **stabilita a perspektivní rozvoj ekonomických subjektů.**

Tab. 1: Vývoj objemu vnitřního stěhování v ČR podle typů administrativních jednotek v období let 1990-2000

Typ stěhování	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 *)	Index 99/93
Absolutní počet (v tis.)												
Objem stěhování v ČR celkem	267,2	245,0	247,9	241,3	210,2	203,9	195,6	197,2	203,7	201,5	199,7	84
- z kraje do kraje	71,3	61,8	58,5	57,3	50,7	49,2	46,2	46,9	48,9	48,6	57,3	85
- okresu do okresu v kraji	59,4	54,4	52,9	49,0	43,4	42,4	40,0	40,8	41,5	41,9	32,6	86
- z obce do obce v okrese	104,4	101,4	100,8	94,2	82,1	80,7	78,3	79,9	83,6	82,4	83,1	88
- uvnitř Prahy	32,1	27,4	35,7	40,8	34,0	31,6	31,1	29,6	29,7	28,6	26,7	70
Struktura objemu stěhování (v %)												
- z kraje do kraje	26,7	25,2	23,6	23,8	24,1	24,1	23,6	23,8	24,0	24,1	28,7	101
- okresu do okresu v kraji	22,2	22,2	21,3	20,3	20,7	20,8	20,5	20,7	20,3	20,8	16,3	103
- z obce do obce v okrese	39,1	41,4	40,7	39,0	39,0	39,6	40,0	40,5	41,1	40,9	41,6	105
- uvnitř Prahy	12,0	11,2	14,4	16,9	16,2	15,5	15,9	15,0	14,6	14,2	13,4	84
Objem stěhování v ČR na 1000 obyv.	25,8	23,8	24,0	23,4	20,3	19,7	19,0	19,1	19,8	19,6	19,4	84

Poznámka: *) v roce 2000 je objem stěhování mezi kraji a mezi okresy nesrovnatelný s minulými roky (nové krajské členění); srovnatelný je pouze součet obou údajů

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 77

Podle údajů v tab. 1 lze konstatovat, že **klesající objem stěhování**, především na **větší vzdálenosti** (mezikrajská, ale i meziokresní migrace), charakteristický pro první polovinu 90. let, se **od roku 1995 stabilizoval**:

- zatímco v letech 1990–93 se ročně v ČR stěhovalo průměrně kolem 250 tis. osob,
- v letech 1994–95 představoval průměrný objem migrace jen 207 tis. osob,
- v letech 1996–2000 pak objem migrace kolísá kolem 200 tis. osob ročně.

Přes stabilizaci vývoje v druhé polovině 90. let byl **objem stěhování v ČR v roce 2000 o 17% nižší než v roce 1993**.

Pokud jde o **strukturu objemu stěhování**, můžeme na republikové úrovni konstatovat, že:

- **krajské stěhování** po poklesu na počátku 90. let zůstává od roku 1992 relativně stabilní a tvoří zhruba **necelou čtvrtinu objemu migrace**,
- **podíl stěhování mezi okresy v kraji** se v průběhu celých 90. let pohyboval kolem **pětiny objemu migrace**.

Po celé sledované období 90. let 20. století se **nejvíce lidí stěhovalo na kratší vzdálenosti** – mezi typy migrace dominovalo **stěhování mezi obcemi v rámci okresů** – jeho hodnoty představují rámcově **dvě pětiny** objemu vnitřního stěhování v ČR.

Připočteme-li k němu i **stěhování mezi urbanistickými obvody v Praze**, bude stěhování na krátké vzdálenosti představovat **více než polovinu všech pohybů** (např. v roce 2000 jde o 55%).

V souvislosti s **novým krajským uspořádáním platným od 1.1.2000** došlo ke **změně relace mezi typy stěhování** - s větším počtem krajů se zvýšil podíl mezikrajské migrace na úkor migrace meziokresní.

K **oblastem** (regiony NUTS 2) se stabilně **vysokou a efektivitou migrace** patří v ČR tradičně (data viz v tab. 2):

- *Střední Čechy*: v 90. letech jsou zde charakteristické *migrační přírůstky* (změna v orientaci pohybu ve srovnání s předchozími desetiletími, kdy zde převládala emigrace);
- *Praha*: v 90. letech jsou charakteristické nejvyšší *migrační úbytky* (změna v orientaci pohybu ve srovnání s předchozími desetiletími, kdy zde převládala imigrace), Praha a Střední Čechy vytvářejí jediný vzájemně silně provázaný ekonomický prostor;
- *Moravskoslezsko* (region NUTS 2).

Nejnižší migrační mobilita (podle *efektivity migrace*) byla potvrzena v regionech *stabilizovaného usedlého obyvatelstva*, jde o regiony NUTS 2:

- *Jihovýchod* (oblast jižní Moravy a Českomoravské vrchoviny);
- *Střední Morava*;
- *Severovýchod*.

V podstatě tak lze konstatovat, že kromě Prahy, středních Čech a severní Moravy zůstávají ostatní oblasti ČR v podstatě migračně uzavřeny.

Tab. 2: Vnitřní stěhování mezi oblastmi (regiony NUTS 2) ČR v roce 2000

Region NUTS 2	Kraje v NUTS	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Saldo	Obrat	Účinnost (v %)
Praha	Praha	9 197	12 799	-3 602	21 996	16,4
Střední Čechy	Středočeský	13 089	7 248	5 841	20 337	28,7
Jihozápad	Jihočeský, Plzeňský	4 918	4 452	466	9 370	5,0
Severozápad	Karlovarský, Ústecký	5 248	5 884	-636	11 132	5,7
Severovýchod	Liberecký, Královéhradecký, Pardubický	6 248	6 059	189	12 307	1,5
Jihovýchod	Jihomoravský, vysočina	5 115	5 245	-130	10 360	1,3
Střední Morava	Olomoucký, Zlínský	4 537	4 379	158	8 916	1,8
Moravskoslezsko	Moravskoslezský	2 520	4 806	-2 286	7 326	31,2

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., *Populační vývoj ČR 1990-2002*, UK Praha, 2002, s. 79

Počty stěhujících se mezi obcemi v rámci okresů od roku 1997 mírně rostou, avšak **intenzita stěhování v rámci Prahy klesá**. Příčiny:

- zřejmě zde hraje roli *rozdíl mezi evidovanou a skutečnou mobilitou* – na skutečné migraci se zde podílejí přechodné pobyty v pronajatých bytech a ubytovacích zařízeních různého typu, avšak v důsledku nefungujícího trhu s byty, nedostatku finančně přístupného bydlení a přetrvávajících praktik spojených s přidělováním obecních a státních bytů *má řada lidí fakticky jiné bydliště, než ve kterém je formálně přihlášená* – v důsledku toho *jejich stěhování statistická evidence nepodchytí*;
- pokles objemu stěhování uvnitř Prahy souvisí určitě také s *rostoucím počtem osob, jež se z Prahy stěhují do příměstských regionů* (projev *suburbanizace* – v okolí města jsou levnější pozemky, hezčí a příjemnější okolí, je sem situována individuální bytová výstavba).

Na základě údajů v tab. 3 lze konstatovat, že *záporné migrační saldo* má Praha s okresy Praha-západ a Praha východ již od roku 1992, přičemž *migrační bilance* Prahy s uvedenými okresy se od této doby *stále zhoršuje*. Ve 2. polovině 90. let měla Praha záporné migrační saldo dokonce téměř se všemi okresy Středočeského kraje.

Častější *stěhování z velkoměst do jejich zázemí* se postupně projevilo také v *Brně* a v *Plzni*, méně zřetelné byly tyto tendence v *Olomouci*, *Liberci*, *Hradci Králové* a *Českých Budějovicích*.

Přítom u měst, která nemají postavení samostatného okresu (zde OL, LB, HK, CB), lze na suburbanizační tendence usuzovat jen velmi opatrně na základě záporného migračního salda velkoměsta samotného a migračních přírůstků měst a obcí v blízkém okolí - v těchto případech totiž migrace není publikována směrově.

Ostrava se svými *specifickými ekonomickými a sociálními problémy* a charakteristickým městským osídlením v zázemí zatím stála stranou suburbanizačního procesu, stěhováním sice v Ostravě obyvatelstva ubývalo, avšak proces je zde nutno interpretovat citlivě.

Tab. 3: Vývoj migrační výměny obyvatelstva velkoměst ČR s okresy v jejich zázemí v průběhu 90. let

Město (okresy v zázemí)	Ukazatel	1990	1993	1995	1997	1998	1999	2000
Praha (Praha-východ, Praha-západ)	obrat	4 410	3 806	3 568	3 735	4 540	4 866	5 113
	saldo	272	-250	-850	-1 479	-2 430	-2 690	-3 123
Brno (Brno-venkov)	obrat	2 666	2 163	2 098	2 269	2 126	2 329	2 060
	saldo	468	-71	-468	-647	-556	-617	-766
Plzeň (Plzeň-jih, Plzeň-sever)	obrat	2 139	1 690	1 568	1 518	1 684	1 727	1 807
	saldo	185	16	-208	-388	-458	-567	-523
Ostrava (FM, KI, OP, NJ)	obrat	5 513	4 625	3 922	3 554	3 920	3 950	3 637
	saldo	-23	-537	-354	-428	-438	-364	-319

Poznámka: znaménko mínus u salda znamená migrační ztrátu velkoměsta ve prospěch sousedních okresů

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 78

Tab. 4: Vnitřní stěhování podle velikostních skupin v ČR v období let 1995 až 2000

Obce s počtem obyvatel	1995		1998		2000		Saldo na 1 000 obyvatel		
	Saldo	Objem	Saldo	Objem	Saldo	Objem	1995	1998	2000
-499	945	36 179	3 608	36 864	4 424	37 048	1,1	4,2	5,2
500-999	2 634	35 336	4 487	36 299	5 081	36 195	3,1	5,2	5,8
1 000-1 999	3 039	35 085	4 950	35 828	5 144	35 536	3,4	5,5	5,7
2 000-4 999	2 818	37 794	4 914	39 532	4 370	39 112	2,7	4,6	4,0
5 000-9 999	232	30 954	-376	30 752	-1 104	29 946	0,2	-0,4	-1,2
10 000-19 999	-1 062	26 732	-1 518	28 284	-1 641	28 581	-1,2	-1,6	-1,7
20 000-49 999	-2 397	35 841	-4 031	36 163	-3 890	34 958	-1,9	-3,1	-3,1
50 000-99 999	-3 204	29 134	-5 226	31 394	-6 387	32 189	-2,9	-4,2	-5,1
100 000+	-3 005	41 805	-6 808	39 326	-5 997	38 871	-1,2	-3,1	-2,8
z toho Praha	-1 799	21 029	-4 573	21 891	-3 602	21 996	-1,5	-3,8	-3,0

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 80

Ukončení koncentrace obyvatelstva a nástup procesu suburbanizace je charakteristickým rysem vývoje vnitřní migrace v ČR v 90. letech 20. století. V souvislosti s tím došlo ke změně preferencí stěhování obyvatelstva z hlediska velikostních skupin obcí (viz údaje v tab. 4):

- již na počátku 90. let byly pozorovány migrační úbytky v obcích ve velikostní skupině 50-100 tis. obyvatel,
- od roku 1994 začalo stěhováním ubývat také v kategorii středně velkých měst s 20-50 tis. obyvateli,
- od roku 1995 začala být migračně ztrátová města v kategorii 10-20 tis. obyvateli,
- konečně od roku 1996 začala být migrací ztrácet i kategorie velkoměst nad 100 tis. obyvatel.

Obecný trend migrační bilance:

- rostoucí atraktivita obcí od 500 do 5 tis. obyvatel,
- dekoncentrační tendence u velkoměst

je v územním pohledu podstatně modifikován **konkrétní polohou obce:**

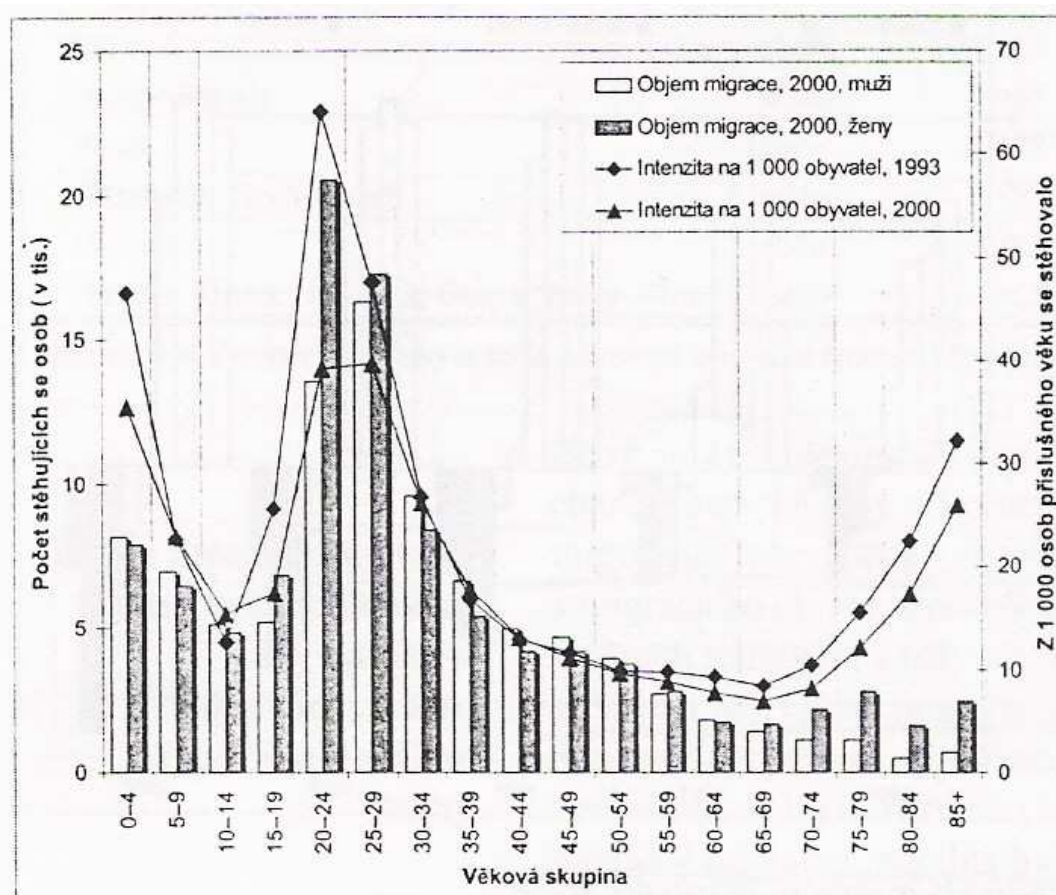
- v zázemí velkých měst a uvnitř sídelních aglomerací narůstá význam suburbanizačních procesů, takže migrační přírůstky mají i nejmenší obce;
- naopak ve venkovských oblastech bez prosperující výroby nebo služeb, bez vyhovujícího dopravního spojení a bez možnosti zapojení do mezinárodních ekonomických aktivit obyvательства ubývá a jsou v nich migračně ztrátové jak města, tak malé i větší obce.

Struktura vnitřní migrace z hlediska pohlaví a věku

Během 90. let se značně **změnilo věkové složení migrantů**. Pokles migrační mobility především v důsledku **celkově nižší úrovně sňatečnosti a odkladu sňatku do vyššího věku** (vstup do manželství je často provázen stěhováním ženy za manželem – v roce 2000 uvádělo necelých 8% migrantů sňatek jako důvod stěhování) byl nejvíce patrný ve **snížení intenzity migrace mladých lidí**.

Intenzita stěhování se snížila (viz obr. 1):

- v širokém věkovém rozpětí **15-29 let**,
- **nejvíce však ve věku 20-24 let** - intenzita stěhování se v roce 2000 ve věkových skupinách 20-24 a 25-29 let **téměř vyrovnala**, u 20-24 letých však byla ve srovnání s rokem 1993 **více než o třetinu nižší**.
- méně často se stěhují také **rodiny s malými dětmi**,
- rovněž se snížila i intenzita stěhování **starších osob ve věku 60 a více let**.

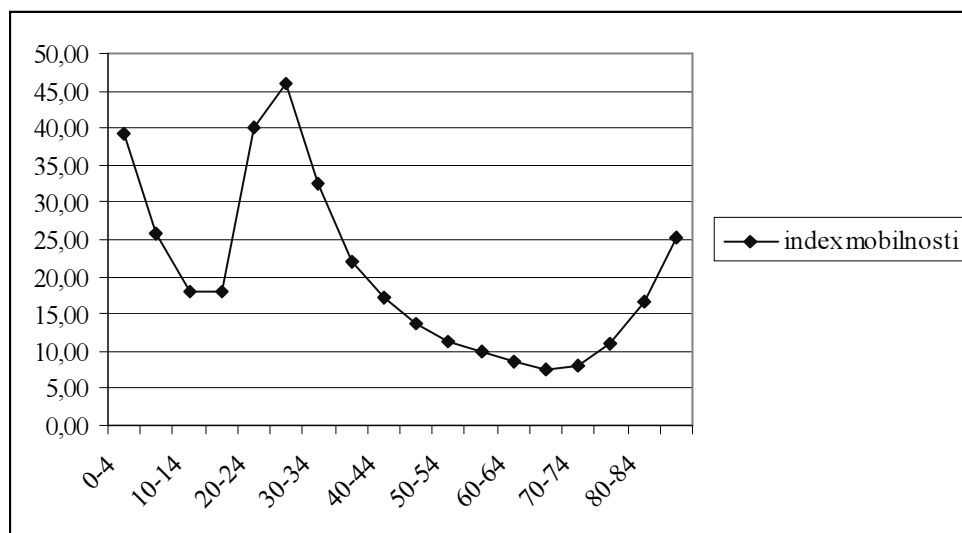

Obr. 1: Objem a intenzita vnitřního stěhování podle věku v ČR v letech 1993 a 2000
 Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 80

Tab. 5: Vnitřní stěhování v ČR v roce 2002 podle věkové struktury

Věk	Objem vnitřního stěhování		Z toho					
			z kraje do kraje		z okresu do okresu v kraji		z obce do obce v okrese	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Celkem	223 103	100,0	70 921	100,0	37 227	100,0	114 955	100,0
0-4	17 539	7,9	4 867	6,9	3 111	8,4	9 561	8,3
5-9	13 310	6,0	3 776	5,3	2 273	6,1	7 261	6,3
10-14	11 508	5,2	3 358	4,7	1 866	5,0	6 284	5,5
15-19	12 044	5,4	3 578	5,0	2 259	6,1	6 207	5,4
20-24	31 762	14,2	10 326	14,6	5 595	15,0	15 841	13,8
25-29	41 140	18,4	13 804	19,5	6 811	18,3	20 525	17,9
30-34	23 113	10,4	7 890	11,1	3 644	9,8	11 579	10,1
35-39	15 428	6,9	5 150	7,3	2 479	6,7	7 799	6,8
40-44	10 990	4,9	3 873	5,5	1 815	4,9	5 302	4,6
45-49	10 514	4,7	3 414	4,8	1 638	4,4	5 462	4,8
50-54	9 027	4,0	2 758	3,9	1 528	4,1	4 741	4,1
55-59	7 003	3,1	2 209	3,1	1 197	3,2	3 597	3,1
60-64	4 297	1,9	1 478	2,1	801	2,2	2 018	1,8
65-69	3 155	1,4	1 104	1,6	507	1,4	1 544	1,3
70-74	3 312	1,5	998	1,4	516	1,4	1 798	1,6
75-79	3 597	1,6	1 015	1,4	492	1,3	2 090	1,8
80-84	2 795	1,3	705	1,0	368	1,0	1 722	1,5
85+	2 569	1,2	618	0,9	327	0,9	1 624	1,4
0-14	42 357	19,0	12 001	16,9	7 250	19,5	23 106	20,1
15-59	161 021	72,2	53 002	74,7	26 966	72,4	81 053	70,5
60+	19 725	8,8	5 918	8,3	3 011	8,1	10 796	9,4

Pramen: Pohyb obyvatelstva v České republice za rok 2002, www.czso.cz

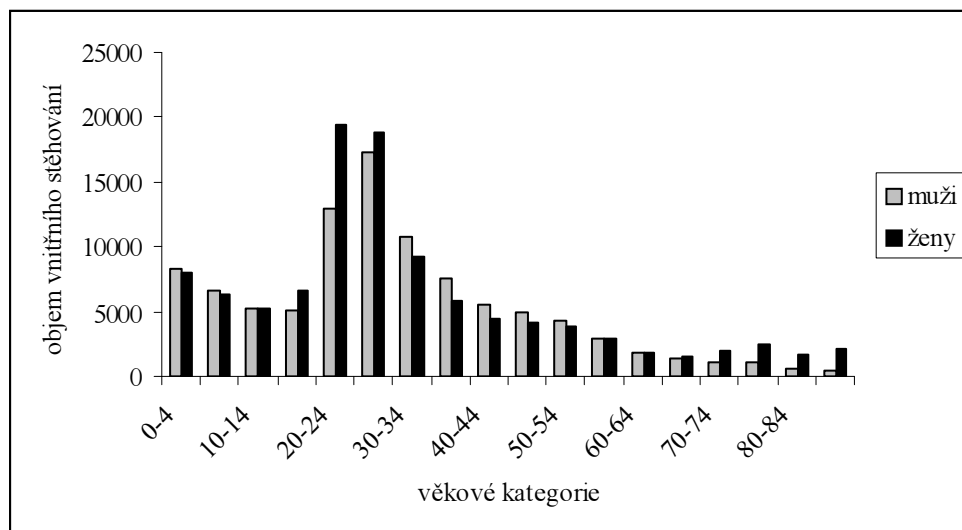
Obr. 2: Index mobilnosti (intenzita migračního obrátu, v %) vnitřní migrace v ČR v roce 2002

Pramen: Pohyb obyvatelstva v České republice za rok 2002, www.czso.cz

V daném období v ČR klesly také **rozdíly v podílech migrantů podle pohlaví:**

- ve věku 15-24 patrně hlavně vlivem nižší úrovně sňatečnosti **dynamičtěji klesl podíl migrujících žen než mužů,**

- vyšší mobilita žen se posunula do věku 25-29 let a 30-34 let (v této kategorii však již měli převahu stěhující se muži).
- u migrantů starších 60 let téměř dvojnásobně převažují ženy (pětina migrujících žen byla v roce 2000 starší 60 let).

Struktura vnitřního stěhování v ČR podle pohlaví a věku v roce 2001

Pramen: Pohyb obyvatelstva v ČR v roce 2001, www.czso.cz

Struktura vnitřního stěhování - důvody stěhování, rodinný stav, vzdělání

Podle údajů za Českou republiku se v roce 2000:

- nejvíce lidí (30%) stěhovalo z bytových důvodů,
- stěhování za prací, vyznačující se klesajícím trendem, uvádělo jako hlavní důvod 6% migrantů.

Důvody migrací – komplikovanost, uvádí se jen jeden, nemusí být příliš reprezentativní, řada lidí udává jiný důvod

Tab. 6: Vnitřní stěhování v ČR v roce 2002 podle rodinného stavu, důvodu stěhování a vzdělání

Rodinný stav, důvod stěhování, vzdělání	Objem vnitřního stěhování		Z toho					
			z kraje do kraje		z okresu do okresu v kraji		z obce do obce v okrese	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Celkem	223 103	x	70 921	x	37 227	x	114 955	x
<i>Rodinný stav:</i>								
svobodný, svobodná	100 429	45,0	33 402	47,1	17 004	45,7	50 023	43,5
ženatý, vdaná	86 255	38,7	26 890	37,9	14 263	38,3	45 102	39,2
rozvedený, rozvedená	25 087	11,2	7 595	10,7	4 286	11,5	13 206	11,5
ovdovělý, ovdovělá	11 332	5,1	3 034	4,3	1 674	4,5	6 624	5,8
Celkem	223 103	100,0	70 921	100,0	37 227	100,0	114 955	100,0
<i>Důvod stěhování:</i>								
změna pracoviště	5 423	2,4	3 565	5,0	947	2,5	911	0,8
přiblížení k pracovišti	7 260	3,3	3 546	5,0	1 488	4,0	2 226	1,9
učení studium	1 717	0,8	883	1,2	311	0,8	523	0,5
zdravotní důvody	8 324	3,7	2 102	3,0	1 222	3,3	5 000	4,3
Sňatek	14 971	6,7	4 202	5,9	2 764	7,4	8 005	7,0

Rozvod	6 257	2,8	1 521	2,1	1 128	3,0	3 608	3,1
bytové důvody	65 357	29,3	15 094	21,3	10 699	28,7	39 564	34,4
následování rod. přísl.	54 593	24,5	16 343	23,0	9 524	25,6	28 726	25,0
jiné důvody	59 201	26,5	23 665	33,4	9 144	24,6	26 392	23,0
Celkem	223 103	100,0	70 921	100,0	37 227	100,0	114 955	100,0
Vzdělání (věk 15+)								
základní	35 119	19,4	11 010	18,7	5 945	19,8	18 164	19,8
střední bez maturity	65 150	36,0	20 198	34,3	10 709	35,7	34 243	37,3
střední s maturitou	58 032	32,1	17 998	30,5	9 933	33,1	30 101	32,8
vysokoškolské	22 445	12,4	9 714	16,5	3 390	11,3	9 341	10,2
Celkem	180 746	100,0	58 920	100,0	29 977	100,0	91 849	100,0

Pramen: Pohyb obyvatelstva v České republice za rok 2002, www.czso.cz

Vývoj vnější migrace v ČR

Hlavní tendence vývoje vnější migrace v ČR v průběhu 90. let 20. století

V migraci přes hranice ČR lze v 90. letech odlišit *tři etapy* (údaje viz v tab. 7):

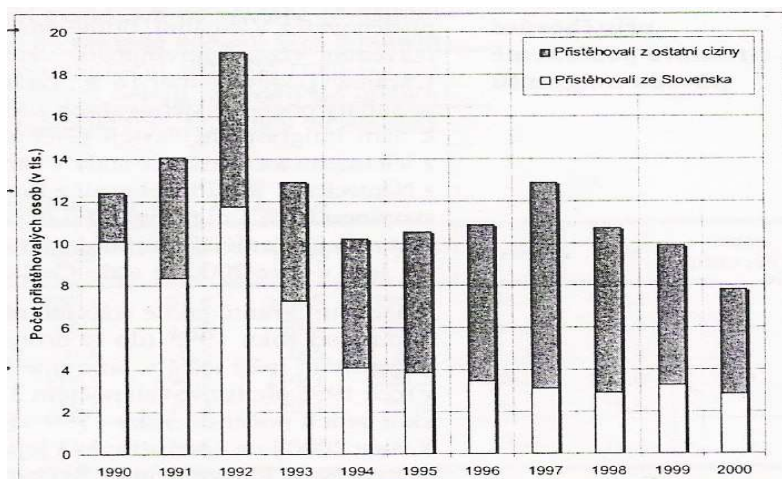
1. **první etapa** (1989-1992) bezprostředně souvisela s *politickými změnami koncem roku 1989*. Charakteristika etapy:

- došlo k rychlému *nárůstu počtu přistěhovalých i vystěhovalých*,
- v roce 1991 poprvé od roku 1954 převýšily počty imigrantů počet vystěhovalých (pomineme-li skutečnost, že až do roku 1992 bylo stěhování se Slovenskem vnitřní migrací v rámci ČSR a kladným migračním saldem vždy ve prospěch ČR),
- období skončilo v roce 1992 zvýšenou česko-slovenskou migrační výměnou, jež souvisela s rozdělením státu (migrační obrat mezi ČR a SR tehdy činil 18,6 tis. osob),
- současně i imigrace z ostatních zemí dosáhla v roce 1992 svého prvního vrcholu (7,3 tis. osob), avšak nepřiměřeně nízké počty naznačovaly její neúplnost.

2. **druhá etapa** (1993-97) nastoupila roku 1993, od tohoto roku se do vnější migrace řadí i stěhování se Slovenskem, jehož charakter se však nadále odlišuje od ostatních zemí.

Charakteristika etapy:

- doznívání vzedmuté vlny stěhování spojené s rozdělením republiky ještě v roce 1993, v období do roku 1997 se pohyb osob mezi ČR a SR pomalu stabilizuje (1997 – cca 3 tis. osob),
- počty přistěhovalých z ostatních států naopak po poklesu v roce 1993 stoupaly, v roce 1997 dosáhly vrcholu (téměř 9,8 tis. osob),
- došlo k obrácení významu migrace se Slovenskem a s ostatní cizinou – zatímco v první etapě převládala, v roce 1997 už tvořila jen cca ¼,
- ze statistického hlediska došlo k dalšímu výraznému *zhoršení evidence emigrace*:
 - od roku 1994 byly zrušeny vystěhovalecké pasy – za vystěhovalé jsou považovány pouze osoby, které při odchodu z ČR odevzdají občanský průkaz,
 - nespolehlivou se od roku 1993 stala i evidence vystěhování na Slovensko.

Obr. 3: Počet a složení imigrantů do ČR v období let 1990-2000
Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 71

3. **třetí etapa** (1998-2000) je charakteristická *snižováním intenzity zahraničního stěhování* na základě evidence změn trvalého pobytu osob:

- úbytek (stagnace) počtu přistěhovalých ze Slovenska,
- pokles intenzity imigrace z ostatních zemí (v roce 2000 se přistěhovala cca polovina osob ve srovnání s rokem 1997),
- rychlejší pokles intenzity imigrace v roce 2000 je spojen se zavedením zpřísněných imigračních předpisů pro řadu zemí východní Evropy.

Tab. 7: Evidovaná migrace přes hranice ČR v období 1990-2000

Ukazatel	1990 ²⁾	1991 ²⁾	1992 ²⁾	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³⁾
počet přistěhovalých	12 411	14 096	19 072	12 900	10 207	10 540	10 857	12 880	10 729	9 910	7 802
počet vystěhovalých ¹⁾	11 787	11 220	7 291	7 424	265	541	728	805	1 241	1 136	1 263
saldo stěhování ¹⁾	624	2 876	11 781	5 476	9 942	9 999	10 129	12 075	9 488	8 774	6 539
objem stěhování ¹⁾	24 198	25 316	26 363	20 324	10 472	11 081	11 585	13 685	11 970	11 046	9 065
saldo na 1000 obyv. ¹⁾	0,06	0,28	1,14	0,53	0,96	0,97	0,98	1,17	0,92	0,85	0,64
Stěhování se Slovenskem											
počet přistěhovalých	10 073	8 334	11 740	7 276	4 076	3 845	3 450	3 088	2 887	3 235	2 826
počet vystěhovalých ¹⁾	7 674	7 324	6 823	7 232	56	140	213	260	356	336	413
saldo stěhování ¹⁾	2 399	1 010	4 917	44	4 020	3 705	3 237	2 828	2 531	2 899	2 413
Stěhování s ostatními zeměmi											
počet přistěhovalých	2 338	5 762	7 332	5 624	6 131	6 695	7 407	9 792	7 842	6 675	4 976
počet vystěhovalých ¹⁾	4 113	3 896	468	192	209	401	515	545	885	800	850
saldo stěhování ¹⁾	-1 775	1 866	6 864	5 432	5 922	6 294	6 892	9 247	6 957	5 875	4 126

Poznámka: 1) neúplná evidence vystěhovalých do ciziny

2) v letech 1990-92 je v zahraniční migraci zahrnuto i vnitřní stěhování se Slovenskem

3) metodicky nesrovnatelné údaje za rok 2001 nejsou uvedeny

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 70

V období let 1990-2000 se do ČR podle oficiální statistické evidence migrace:

- přistěhovalo 131,4 tis. osob,
- vystěhovalo 43,7 tis. osob.

Přírůstek obyvatelstva stěhováním tak činil 87,7 tis. osob.

Uvedená čísla jsou však významným způsobem **zkreslena zcela nevyhovující evidencí vystěhovalých**. Porovnáním s **údaji o přistěhovalých z Česka do některých sousedních zemí**

(Slovensko, Německo), které jsou však srovnatelné pouze částečně, lze *odhadovat každoroční skutečné počty vystěhovalých na 4-6 tis. osob!!!*

Neúplnost registrace emigrantů vedla již na konci 90. let k *pochybnostem o kladném migračním saldu*. Částečně je potvrdily počty migrantů registrované podle *změněné metodiky zahraniční migrace* od roku 2001 – viz tab. 8.

Tab. 8: Evidovaná migrace přes hranice ČR v období let 2001-02

Ukazatel	2001	2002
počet přistěhovalých	12 918	44 679
počet vystěhovalých	21 469	32 389
saldo stěhování	-8 551	12 290
objem stěhování	34 387	77 068
saldo na 1000 obyv.	-0,84	1,20

Pramen: www.czso.cz

Ve struktuře přistěhovalých do ČR se po celou dobu její samostatné existence od roku 1993 odrážejí *rozdíly mezi imigrací ze Slovenska a přistěhovalými z ostatních zemí*. Mezi obyvatelstvem Česka a Slovenska díky dlouhodobému soužití v jednom společném státě:

- existují četné příbuzenské vztahy,
- vytvořily se úzké kulturní, sociální a ekonomické vazby.

V důsledku toho i po rozdělení ČSR byla a jsou pro tuto migraci uplatňována poněkud *volnější legislativní pravidla* než pro migraci s ostatními státy – zejména jde o dočasnou a pracovní migraci a o povolení k trvalému pobytu za účelem sloučení rodiny.

Složení imigračních proudů do ČR

Během let 1993-2000 se *zastoupení přistěhovalých podle země původu výrazně změnilo* (viz též údaje v tab. 9):

- *nejpočetnější složku mezi imigranty vždy tvořili Slováci*, jejich podíl na celkové imigraci však postupně klesal – v roce 1993 představovali 56% migrantů, nejméně tvořili v roce 1997 – pouze 24%, v roce 2002 tvořili 30%;
- *zpočátku strukturu imigrantů ovlivňovala vlna tzv. reemigrace*, tedy zpětná vlna dlouhodobé poválečné emigrace z totalitního ČSR, díky tomu byly významně zastoupeny proudy imigrantů z Německa, Kanady, Švýcarska;
- jako imigrační faktor působily také *ozbrojené konflikty na Balkáně*;
- v dalších letech sílil také proud ekonomických imigrantů ze zemí *bývalého SSSR, Vietnamu, Rumunska a Bulharska* (příčinou byly nepříznivé ekonomické důsledky rozpadu východního bloku); v roce 1996 vystřídala Německo na 2. pozici nejvýznamnějších zdrojových zemí Ukrajina.

Tab. 9: Nejvýznamnější imigrační proudy do ČR v období let 1993-2002

Země vystěhování	1993		1995		1997		1999		2002	
	počet osob	pořadí	Počet osob	pořadí	počet osob	pořadí	počet osob	pořadí	počet osob	pořadí
Slovensko	7 276	1.	3 845	1.	3 088	1.	3 235	1.	13 326	1.
Ukrajina	279	8.	846	3.	1 524	3.	1 676	2.	10 742	2.
Vietnam	205	10.	372	5.	1 707	2.	808	3.	5 691	3.
Rusko	310	6.	364	7.	759	5.	701	4.	2 456	4.
Polsko	1 679	5.
Německo	1 391	2.	1 198	2.	859	4.	560	5.	987	6.
Moldavsko	848	7.
USA	314	5.	372	5.	388	7.	265	6.	836	8.

Bulharsko	63	20.	203	11.	236	10.	171	9.	729	9.
Bělorusko	590	10.

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 71

www.czso.cz

Cizinci s povolením pobytu na území ČR

Obraz o zahraničním stěhování v 90. letech by nebyl úplný, kdybychom opomenuli početně významnou skupinu ***cizinců, pobývajících u nás přechodně na základě udělení víza k pobytu na více než 90 dnů*** (dříve dlouhodobý pobyt). Toto vízum lze po vypršení jednoho roku pobytu obnovit, pokud trvá účel pobytu cizince. Od roku 2001 jsou *ti z nich, kteří u nás žili nejméně rok, započtení do statistiky migrace* a zahrnuti i do bilancí počtu obyvatelstva.

Získání víza k pobytu na více než 90 dnů je mnohem snazší než získání povolení k trvalému pobytu, proto jsou *počty cizinců s tímto povolením mnohem větší*. Údaje viz v tab. 10 a srovnání s počtem cizinců s trvalým pobytem viz v obr. 4.

Tab. 10: Počty cizinců s povolením pobytu na území ČR (v tis., k 31.12.)

Druh pobytu	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ⁴⁾	Index 00/93
pobyt na vízum nad 90 dnů ¹⁾	7,7	20,4	46,1	71,2	120,1	152,8	153,5	155,8	162,1	134,1	291
trvalý pobyt	27,2	29,5	31,1	32,5	38,5	45,8	56,3	63,9	66,8	66,9	215
bez specifikace pobytu ³⁾	x	x	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	x	x	x
celkem	34,9	49,9	77,7	104,4	159,2	199,2	210,3	220,2	228,9	201,0	259
celkem na 1000 obyv. ČR ²⁾	3,4	4,8	7,5	10,1	15,4	19,3	20,4	21,4	22,3	19,6	.
cizinci s pobytem nad 90 dnů na 1000 obyv. ČR ²⁾	0,7	2,0	4,5	6,9	11,6	14,8	14,9	15,1	15,8	13,1	.

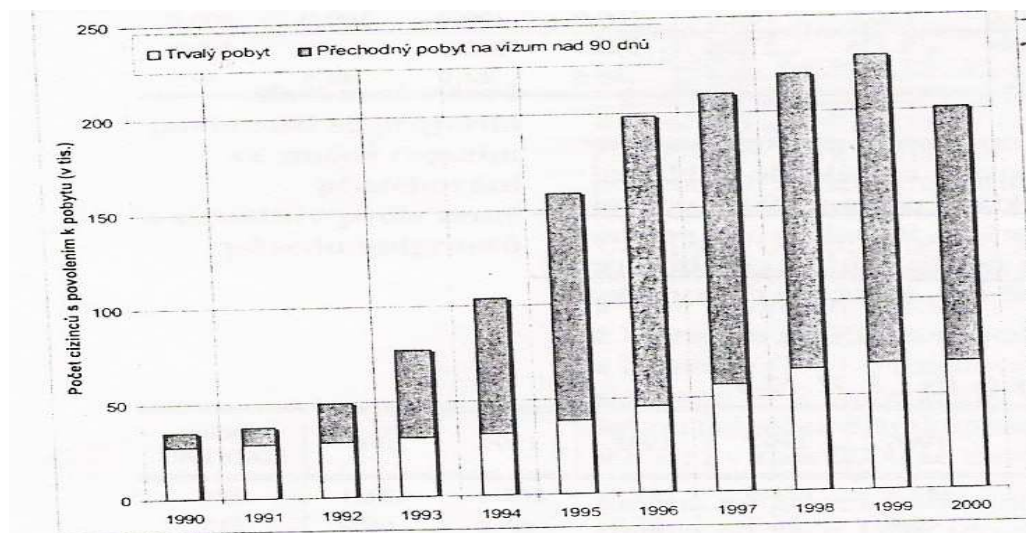
Poznámky: 1) do roku 1999 dlouhodobý pobyt

2) cizinci s trvalým pobytem jsou zahrnuti do celkového počtu obyvatel ČR

3) do r. 1998 nespecifikován druh pobytu u cizinců bez údaje o státní příslušnosti, od r. 1999 zahrnuti ve skupinách podle druhu pobytu

4) v počtu osob s uděleným vízem jsou zahrnuti i občané Slovenska, pobývající u nás podle nařízení vlády č. 77 z 3. března 2000 na základě potvrzení o přechodném pobytu

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 73

Obr. 4: Vývoj počtu cizinců v ČR v období let 1990-2000 podle druhu pobytu

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 74

Cizinci žádající v ČR o politický azyl

Součástí legální zahraniční migrace jsou i *cizinci žádající o politický azyl*. Údaje viz v tab. 11. Nejvíce osob, které azyl skutečně obdrželo – do konce roku 2001 pouze 2114 osob *pocházelo*:

- z Rumunska (22%),
- z Afghánistánu (10%),
- ze zemí bývalého SSSR,
- z Vietnamu.

Navýšení počtu žádostí o udělení azylu *v roce 2001* souvisí se zavedením víz pro některé země bývalého SSSR, v důsledku čehož se část žadatelů o víza „přelila“ do skupiny žadatelů o azyl.

Tab. 11: Žadatelé o politický azyl v ČR v období let 1990-2001

Ukazatel	1990-92	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Celkem
počet žadatelů	4 669	2 207	1 187	1 417	2 211	2 109	4 085	7 220	8 788	18 093	51 986
počet udělených azylů	1 057	251	116	59	162	96	78	79	133	83	2 114
- v % počtu žadatelů	22,6	11,4	9,8	4,2	7,3	4,6	1,9	1,1	1,5	0,5	4,1

Pramen: Z. PAVLÍK a kol., Populační vývoj ČR 1990-2002, UK Praha, 2002, s. 75

Cizinci s nelegálním pobytem

Skutečný obraz o celkovém rozsahu zahraniční migrace je třeba doplnit o **nenalý počet cizinců zdržujících se na našem území nelegálně**. Z velké části jde o *osoby ze zemí:*

- bývalého východního bloku,
- jižní a jihovýchodní Asie.

Kvantitativní hodnocení nelegální migrace je značně *problematické*, odhaduje se, že může jít až o *100 tis. pracovníků převážně ve stavebnictví a ve službách*.

Mimo těchto nelegálních imigrantů **ČR slouží také jako tranzitní země pro cizince, kteří se snaží přejít nelegálně přes hranice ČR do zemí Evropské unie**. V roce 2000 bylo na hranicích ČR evidováno cca *28 tis. nelegálních přechodů cizinců*.

Zahraniční migrace - shrnutí

Proces zahraniční migrace dostal během 90. let **nový charakter**:

- přestože cílem řady přistěhovalců je stále trvalé přesídlení, *stále více převládají v charakteru migrace dočasné, především pracovní pobyty cizinců*,
- přistěhovalectví ve smyslu trvalého přesídlení přestává odrážet celkovou migrační situaci.

Mezi migranti s vízy k pobytu nad 90 dnů lze rozlišit tři **skupiny**:

- *pracovníci převážně v dělnických a málo kvalifikovaných profesích* – imigrace většinou ze zemí bývalého SSSR, Polska a z Balkánu, mezi imigranty jsou často lidé se středoškolským i vysokoškolským vzděláním;
- *obchodníci a podnikatelé* – pocházejí většinou z asijských zemí, a to z Vietnamu, Thajska, Pákistánu a Číny;
- *imigranti z vyspělých zemí* – jde většinou o vysoce kvalifikované osoby s vyšším vzděláním, nejčastěji jsou zaměstnáni ve vedení různých firem, jako poradci, podnikatelé nebo pracují ve vzdělávací sféře.

SYNTETICKÉ HODNOCENÍ CELKOVÉ DYNAMIKY OBYVATELSTVA

Velká pozornost je v populačních analýzách věnována *kvantitativnímu efektu celkové dynamiky obyvatelstva* – tím je celkový pohyb obyvatelstva jako výsledek *přirozeného a mechanického pohybu*. Projevuje se jako:

- **globální přírůstek obyvatelstva** nebo
- **globální úbytek obyvatelstva**.

Význam tohoto ukazatele:

- souvisí s jeho *schopností charakterizovat krátkodobý i dlouhodobý vývoj populace*,
- nevyhnutelné je jeho použití v *prognózách vývoje obyvatelstva*.

Celkový přírůstek nebo úbytek obyvatelstva se skládá z:

- *přirozeného přírůstku*,
- *migračního salda* dané územní jednotky v určitém časovém období.

Vzhledem k tomu, že *přirozený přírůstek i migrační saldo jsou výsledkem dvou složek* (porodnosti, úmrtnosti a imigrace, emigrace), můžeme **celkový přírůstek vypočítat** pro dané období následujícím způsobem:

$$CP = \frac{N - M + I - E}{P} \cdot c$$

kde: CP = celkový přírůstek,
N = počet narozených v daném období,
M = počet zemřelých v daném období,
I = počet přistěhovalých v daném období,
E = počet vystěhovalých v daném období,
P = střední stav obyvatelstva

Pohyb obyvatelstva tedy vždy charakterizují *dvě z následujících čtyřech teoreticky možných složek*:

- přirozený přírůstek (PP),
- přirozený úbytek (PU),
- migrační přírůstek (MP),
- migrační úbytek (MU).

Typologie územních jednotek na základě dynamiky obyvatelstva

Z jejich vzájemně možných kombinací (viz graf na obr. 5) lze odvodit **čtyři typy populací s celkovým přírůstkem obyvatelstva**:

- typ A, kde PP > MU,
- typ B, kde PP > MP,
- typ C, kde MP > PP,
- typ D, kde MP > PU,

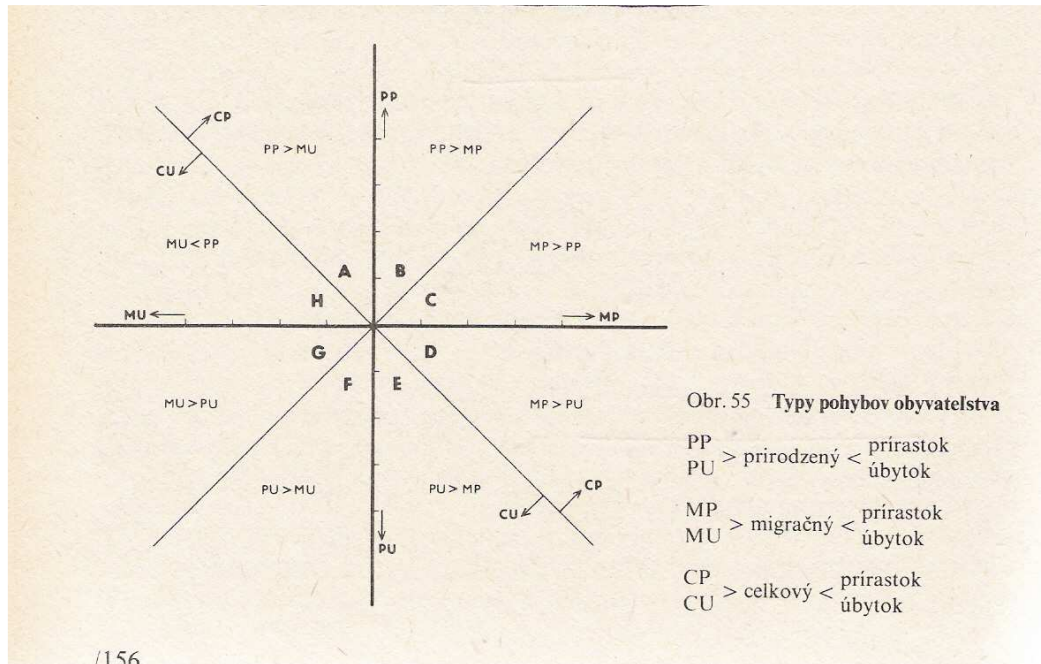
a **čtyři typy populací s celkovým úbytkem obyvatelstva**:

- typ E, kde PU > MP,
- typ F, kde PU > MU,
- typ G, kde MU > PU,
- typ H, kde MU > PP.

Výše uvedená typologie územních jednotek může být poměrně jednoduše *graficky znázorněna*. Grafický způsob jako první použil J. Webb, proto bývá označován jako tzv. **Webbův diagram** (viz obr. 5).

Soubor regionálních jednotek se zobrazuje v grafu pomocí *kartézského systému souřadnic* se dvěma *osami*:

- *vertikální osa* zobrazuje bilanci *přirozeného pohybu* (kladné i záporné hodnoty),
 - *horizontální osa* zobrazuje bilanci *migračního pohybu* (opět kladné i záporné hodnoty).
- Každá regionální jednotka je v grafu znázorněna bodem, jehož *souřadnice tvoří bilance přirozeného a migračního pohybu*.

Obr. 5: Webbův diagram

Pramen: Mládek, J. (1992): *Základy geografie obyvatelstva*, s. 156

Význam mají v grafu i *úhlopříčky*, které spolu se souřadnicovými osami *rozdělují pole grafu na osm částí (sektorů)* označených písmeny A, B, C až H, *v každém sektoru je přitom umístěný jeden typ regionálních jednotek* se specifickým vztahem přirozeného přírůstku a migračního salda:

- *sektory A, B, C, D – území s celkovým přírůstkem obyvatelstva:*
 - sektor A – MU < PP,
 - sektor B – PP > MP,
 - sektor C – PP < MP,
 - sektor D – MP > PU;
- *sektory E, F, G, H – území s celkovým úbytkem obyvatelstva:*
 - sektor E – MP < PU,
 - sektor F – PU > MU,
 - sektor G – MU < PU,
 - sektor H – MU > PP.

Pomocí Webbova diagramu lze hodnotit také vývoj celkového přírůstku obyvatelstva a vývoj vzájemného vztahu obou rozhodujících složek (námět pro cvičení).